

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 8 (2018)

8ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και
Θρησκευμάτων

8^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ

Ιδεολογικές - Πολιτικές - Ψυχολογικές - Παιδαγωγικές
Προϋποθέσεις Εκπαίδευσης Χαρισματικών Ατόμων

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ
ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
14-17 Ιουνίου 2018

**Η παιδαγωγική και διδακτική προσέγγιση της
ξενιτιάς στη Διαπολιτισμική πραγματικότητα.**

Παναγιώτα Δεληγιάννη, Βασιλική Τσούνη

doi: [10.12681/edusc.2668](https://doi.org/10.12681/edusc.2668)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Δεληγιάννη Π., & Τσούνη Β. (2020). Η παιδαγωγική και διδακτική προσέγγιση της ξενιτιάς στη Διαπολιτισμική πραγματικότητα. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 8, 198–207. <https://doi.org/10.12681/edusc.2668>

Η παιδαγωγική και διδακτική προσέγγιση της ξενιτιάς στη Διαπολιτισμική πραγματικότητα.

Δεληγιάννη Παναγιώτα, Καθηγήτρια Φιλολόγος

pdeligianni8@gmail.com

Τσουνή Βασιλική, Καθηγήτρια Φιλολόγος

vtsouni@yahoo.gr

Περίληψη:

Η Διαπολιτισμική εκπαίδευση αναφέρεται στο εκπαιδευτικό σύστημα με την έννοια των ρυθμίσεων και των γεγονότων και στην αγωγή με πεδίο άσκησης μόνο το σχολείο. Γνωρίζοντας ότι το σχολείο είναι η απεικόνιση σε σμίκρυνση των κοινωνιών, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να προετοιμάζουν τους μαθητές προκειμένου να συμβιώσουν αρμονικά και να εξελιχθούν σε μια παγκόσμια κοινότητα, που όχι θα αποδέχεται τη διαφορετικότητα αλλά θα αξιοποιεί το πολιτισμικό φορτίο όλων των μελών της.

Έχοντας ως αφορμή αυτή τη σκέψη και με δεδομένο ότι η Λογοτεχνία είναι η φιλοξενία του αλλότριου το οποίο μας παροτρύνει να δώσουμε σχήμα και νόημα στα προσωπικά μας αλλά και στα ιστορικά βιώματα και συμβάλλει στην δημιουργία ενός προσανατολισμού κυρίως σήμερα στις ρευστές πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Με δεδομένο ότι σε όλες τις μικροκοινωνίες η βασική ταυτότητα είναι αυτή του παιδιού ανεξαρτήτως καταγωγής και αντιλαμβανόμενοι ότι κάθε μορφή τέχνης γεννά συναισθήματα και σκέψεις και λειτουργεί ενωτικά, έχοντας ως εργαλείο το δημοτικό τραγούδι η παρούσα εργασία θα περιγράψει μια διδασκαλία, η οποία θα προσεγγίσει βιωματικά τον πολιτισμό άλλων λαών. Αξιοποιήσαμε ως αφορμή το δημοτικό τραγούδι «Ξενιτεμένο μου Πουλί». Η διδασκαλία πραγματοποιήθηκε στην Α Λυκείου σε τέσσερις διδακτικές ώρες. Οι μαθητές με αφορμή το τραγούδι συγκέντρωσαν τραγούδια με παρόμοιο θέμα, τα παρουσίασαν στην τάξη, εντόπισαν την ύπαρξη κοινών συναισθημάτων και τους τρόπους που αυτά αποδίδονται ποιητικά. Ως επιδιωκόμενοι στόχοι τέθηκαν η καλλιέργεια δεξιοτήτων που συνδέονται με τους στόχους της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, η επαφή των μαθητών με διαφορετικά ακούσματα και η αναγνώριση της κοινής θεματολογίας που βέβαια αποδίδει τον κοινό βίο και προβληματισμό των λαών.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ: διαθεματικότητα; Διακευμενικότητα; ενδυνάμωση της κριτικής σκέψης; διαπολιτισμική εκπαίδευση

Abstract:

Intercultural education refers to the educational system in the sense of regulations and events and in the field of education only

school. Knowing that school is a depiction of society's diminishing, teachers have to prepare students to live in harmony and evolve into a global community that does not accept diversity but exploits the cultural burden of all its members.

Being overthrown by this thought and given that Literature is the hospitality of the alien, which encourages us to give shape and meaning to our personal and historical experiences and contributes to the creation of an orientation especially today in the fluid multicultural societies. Given that in all micro-communities the basic identity is that of the child regardless of his or her origin, and realizing that every form of art generates feelings and thoughts and works united, having as a tool the folk song, the present work will describe a teaching that will experientially approach culture of other peoples. We exploited the folk song "My Sweetheart" as an overload. The teaching took place in the 1st Lyceum in four teaching hours. The pupils, on the occasion of the song, gathered songs with a similar theme, presented them to the class, identified the common feelings and the ways that they are attributed to poetry. The objectives pursued were the cultivation of skills related to the objectives of intercultural education, the contact of students with different listenings and the recognition of the common themes which, of course, attributes the common life and reflection of the people.

KEY WORDS: interfaith; intertextuality; empowerment of critical thinking; intercultural education

Εισαγωγή:

Η έννοια της διαπολιτισμικότητας και η σύνδεση της με την εκπαίδευση, αναμφίβολα δεν αποτελεί ένα νέο πεδίο εκπαιδευτικής διερεύνησης. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον και οι προβληματισμοί, που εγείρονται σχετικά με ζητήματα διαπολιτισμικότητας και μετανάστευσης στην εκπαίδευση, θέτουν εκ νέου, τα ζητήματα της διαπολιτισμικότητας στην πρώτη γραμμή του εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος και της εκπαιδευτικής πολιτικής (Γκότοβος 2003; Γκόβαρης, 2004). Στο πλαίσιο αυτό οι σύγχρονοι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, καλούνται να ανταποκριθούν στο κάλεσμα για διερεύνηση των παιδαγωγικών τους προτάσεων και πρακτικών, σε σχετικά ζητήματα. Συχνές άλλωστε είναι οι καταγραφές διαθεματικών προσεγγίσεων, που αφορούν τη διαπολιτισμικότητα (UNESCO, 2000; Νικολάου, 2009; Μάρκου 2011). Συνηθέστερα δε αυτές περιλαμβάνουν (ή πλαισιώνουν) την εμπλοκή της λογοτεχνίας, είτε με τη μορφή ανάγνωσης και ανάλυσης παραμυθιού ή εξιστόρησης και ανάλυσης κάποιας ιστορίας.

Εννοιολογώντας και ορίζοντας τη Διαπολιτισμική αγωγή, σύμφωνα με το Γιαγκουνίδη (1995), καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι *«η διαπολιτισμική αγωγή δεν είναι ένα μέρος ενός προγράμματος, ούτε πρόκειται για ένα ιδιαίτερο μάθημα, αλλά είναι μια ενιαία αγωγή που αφήνει έκδηλα τα ίχνη της σε όλα τα μαθήματα και σε όλη την παιδαγωγική διαδικασία»*. Επομένως, η διαπολιτισμική αγωγή, δεν αποτελεί κάποια καινοτομία, ασύνδετη με την

εκπαιδευτική πραγματικότητα. Αντίθετα, έρχεται να συμπληρώσει, να υποβοηθήσει την εκπαιδευτική διαδικασία και πρακτική.

Διαπολιτισμική εκπαίδευση:

Οι κοινωνίες στα πιο πολλά ευρωπαϊκά κράτη είναι σήμερα πολυπολιτισμικές. Η εκπαιδευτική πολιτική τους κινείται μεταξύ της «αφομοίωσης» και της διαπολιτισμικότητας, βάζοντας σε δεύτερο ρόλο την καλλιέργεια της γλώσσας και του πολιτισμού των μεταναστών (Παπάς, 2003). Στην ελληνική επικράτεια λόγω της εισροής μεταναστών από χώρες, οι οποίες βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση, προχώρησαν το 2016 στην αποστολή εγκυκλίου στις σχολικές μονάδες για την εύρυθμη λειτουργία Δομών Υποδοχής για την Εκπαίδευση των Προσφύγων (Δ.Υ.Ε.Π.). Το προσφυγικό ζήτημα τα τελευταία χρόνια είναι ολοένα και πιο έντονο. Πόλεμοι, αναγκαστικοί διωγμοί, αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής, πόνος και αβεβαιότητα. Τα θύματα καθημερινά πολλαπλασιάζονται. Ένα ζήτημα, το οποίο αφορά όλη την ανθρωπότητα. Ένα ζήτημα, που βιώνεται στην Ελλάδα, καθώς ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι καταφθάνουν στη χώρα μας αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον. Η διαπολιτισμική Εκπαίδευση εφαρμόστηκε σε σχολικές μονάδες της επικράτειας σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την παροχή εκπαίδευσης σε νέους από διαφορετικά μορφωτικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Στα συγκεκριμένα σχολεία εφαρμόζονται αντίστοιχα προγράμματα με σκοπό την προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν και στόχο έχουν την κοινωνική ενσωμάτωση αλλά και την άμβλυνση πιέσεων και κρίσεων, που προέρχονται από αυτά (Μητακίδου, 2007). Ταυτόχρονα οι παρεμβάσεις αυτές στους συγκεκριμένους πληθυσμούς στοχεύουν στην ενίσχυση ή εκμάθηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων, την προσαρμογή και την ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας, την άμβλυνση των ανισοτήτων και την παροχή υποστήριξης σε όλα τα επίπεδα με στόχο τη μείωση της σχολικής διαρροής, του αναλφαριθμητισμού και ταυτόχρονα τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους. Η διαδικασία της ένταξης και η διαπολιτισμική εκπαίδευση ξεκίνησε από το 1980, όπου τα σχολεία των παλιννοστούντων ονομάστηκαν διαπολιτισμικά. Η κείμενη νομοθεσία και οι παρεμβάσεις σε συγκεκριμένες ομάδες οφείλουν να εναρμονίζονται με τα ψηφίσματα του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των παιδιών και τις διεθνείς συμβάσεις και τις κοινοτικές οδηγίες της Ε.Ε.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία αναφέρεται επίσης και στους Έλληνες μαθητές, οι οποίοι φοιτούν σε σχολεία του εξωτερικού, σε μουσουλμανόπαιδες, ή μαθητές που ανήκουν σε εθνικές, εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες.

Η διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαίδευση υπονοεί την αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα, την αλληλεγγύη, τη συνεργασία, την αναγνώριση και την αποδοχή των ατόμων και των ομάδων, του τρόπου με τον οποίο ενεργούν και της διαφοράς την οποία έχουν. Σύμφωνα με αυτά η διαπολιτισμική διάσταση δίνει σοβαρές προεκτάσεις στη διαδικασία της πολυπολιτισμικής προσέγγισης της παιδείας σε παγκόσμιο επίπεδο (Αραβανής, χ.χ.). Με τον όρο διαπολιτισμικότητα, εννοούμε «την ανταλλαγή μεταξύ των πολιτισμών και όχι απλώς τη συνύπαρξη». Οι επιδράσεις μεταξύ των λαών, ως αποτέλεσμα της

επικοινωνίας τους, δίνουν άλλη μορφή και τροποποιούν στοιχεία των πολιτισμών (Νικολούδη, 2004), ενώ, με τον όρο πολυπολιτισμικότητα εννοούμε τη συνύπαρξη δύο ή και περισσότερων πολιτισμών και την ανοχή του ενός προς τον άλλον.

Η διαπολιτισμική παιδαγωγική οφείλει να προσεγγίζει την ισοτιμία των πολιτισμών, την ισοτιμία του μορφωτικού επιπέδου ατόμων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης και την παροχή ίσων ευκαιριών. Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση είναι εκπαίδευση μέσα στην ελευθερία μακριά από κληρονομημένες προκαταλήψεις, ώστε το παιδί να ευαισθητοποιηθεί σε καθετί διαφορετικό και να μην το θεωρεί κατακριτέο και άσχημο (Μπόμπας, 1994). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, γίνεται σαφές πως είναι ιδιαίτερα σημαντικός, διότι η αντιμετώπιση των προκαταλήψεων περνάει και από το χώρο του σχολείου, όπου το παιδί αποκτάει τις βάσεις για τη συνέχιση της ζωής του. Διαφορές στην εμφάνιση, τη γλώσσα, τις ικανότητες, τις πολιτιστικές και άλλες αντιλήψεις, πρέπει να γίνονται σεβαστές και να αξιοποιούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία από τον εκπαιδευτικό (Σακκάς, 2004).

Πάντως, αν και σπουδαίες προσεγγίσεις καταγράφονται προκειμένου να οριστεί επαρκώς η διαπολιτισμική αγωγή και εκπαίδευση, «η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν φαίνεται να έχει βρει το δρόμο της προς τις ελληνικές σχολικές τάξεις» και θα πρέπει «να υπερβεί τον αναχρονισμό» και τις τυχόν δυσλειτουργίες, προκειμένου «να συμβάλει με τέτοιο τρόπο, ώστε η εκπαίδευση να συμβαδίζει με τις κοινωνικές εξελίξεις» (Κεσίδου, 2008).

Η διαπολιτισμικότητα διαφοροποιείται από την πολυπολιτισμικότητα, η οποία οριοθετεί «ένα ευρύτερο σύνολο από καταγεγραμμένες αξιακές πολιτιστικές, επιστημονικές και παραδοσιακές θέσεις, που συντίθεται από μία πλειάδα πολιτισμών, όπως αυτοί εκφράζονται από τη συμμετοχή ευρύτερων ή στενότερων εθνοτήτων». Η διαπολιτισμικότητα λοιπόν απαιτεί την πολυπολιτισμικότητα, αλλά χωρίς να προκύπτει άμεσα από αυτή (Παπάς, 2001).

Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση συνδέεται άμεσα και με τη Διαπολιτισμική Συμβουλευτική. Η Διαπολιτισμική Συμβουλευτική αποτελεί ένα κλάδο της συμβουλευτικής η οποία σχετίζεται με τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά του συμβούλου στις ομάδες ή και των ομάδων ή των ατόμων της παρέμβασης οι οποίοι αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο την κοινωνική πραγματικότητα (Das, 1995).

Διαπολιτισμική λογοτεχνία και εκπαίδευση:

«Η Λογοτεχνία θεωρείται κατάλληλη για την ανάπτυξη σεβασμού ανάμεσα στους πολιτισμούς για την αύξηση ευαισθησίας απέναντι στα κοινά χαρακτηριστικά όλων των ατόμων αλλά και για τη βελτίωση αυτοεκτίμησης των ανθρώπων, που είναι μέλη φυλετικών και εθνικών μειονοτήτων και όχι μόνο, γενικότερα οποιασδήποτε μορφής μειονότητας και ετερότητας». Η Διαπολιτισμική Λογοτεχνία, αφορά το είδος της Λογοτεχνίας που σχετίζεται και αναφέρεται στις «φυλετικές, εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες». Βοηθά στην κατανόηση και στο σεβασμό της πολιτισμικής ταυτότητας του κάθε παιδιού, στον σεβασμό και την ανεκτικότητα των πολιτισμικών διαφορών (στη γλώσσα, τη φυλή, την εθνικότητα, τη θρησκεία κλπ.), στην

καταπολέμηση των προκαταλήψεων, των στερεοτύπων, της ξеноφοβίας και του ρατσισμού, στην ανάπτυξη θετικών αντιλήψεων, στάσεων και σχέσεων, στην κατανόηση και το σεβασμό για τα παγκόσμια ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες (Ακριτόπουλος, 1999). Μέσω αυτών, γίνεται έκδηλη η προσφορά της στην εκπαίδευση και δη στην προσχολική εκπαίδευση.

Η διδασκαλία της λογοτεχνίας αναδεικνύεται και αναπτύσσεται μέσα από τη συγκινησιακή-βιωματική αφόρμιση, με ένα τέτοιο τρόπο, που ανακαλεί στη συνείδηση του μαθητή γνώσεις και ψυχικές-συναισθηματικές καταστάσεις, που έχει ήδη βιώσει, προσφέροντάς του συγχρόνως γνώσεις και συμβάλλοντας στην οικειοποίηση ή στην αποτροπή στερεοτύπων (Παπαγεωργίου, 2008).

Οι λειτουργίες της λογοτεχνίας, δεν ορίζονται μόνο σε επικοινωνιακό επίπεδο με γλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία αλλά και στο αισθητικό επίπεδο.

Η αισθητική εισήχθη για πρώτη φορά ως όρος στη φιλοσοφία από τον Γερμανό φιλόσοφο Baumgarten, τον 18ο αιώνα. Σύμφωνα με το φιλόσοφο, η αισθητική σχετιζόταν με τη μελέτη της γνώσης μέσω των αισθήσεων. Σήμερα, η αντίληψη αυτή έχει αλλάξει, και ως αισθητική, λογίζουμε κάθε δραστηριότητα, η οποία έχει ως αντικείμενο το ωραίο (κάλος) και την τέχνη που το αποκαλύπτει. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, πως αισθητική και τέχνη συνυπάρχουν. Μέσω της αισθητικής, το άτομο μπορεί να καλλιεργηθεί (ψυχικά και πνευματικά) και παράλληλα μαθαίνει να παρατηρεί, να ερμηνεύει και να αναγνωρίζει (Κόφας, 1993). Σύμφωνα με ερευνητές, οι τέχνες στην εκπαίδευση, δεν πρέπει να περιλαμβάνουν μόνο δραστηριότητες παραγωγής σχεδίων αλλά παράλληλα να αναγνωρίζουν και να αντιλαμβάνονται τις σχέσεις ανάμεσα στα αντικείμενα καθώς και να αναγνωρίζουν συμβολικά συστήματα (Βροχαρίδου & Σωτηράκη, 2010). Με τις κατάλληλες δραστηριότητες, οι μαθητές αναγνωρίζουν την ομορφιά στην τέχνη και αναπτύσσουν ενδιαφέρον για την καλλιτεχνική δημιουργία (Σαββαΐδου – Καμπουροπούλου, Σταμάτης & Κόνσολας, 2011). Μέσα λοιπόν από την αξιοποίηση της αισθητικής αγωγής στην εκπαίδευση, οι μαθητές εκφράζονται αισθητικά, έρχονται σε επαφή με την τέχνη, αλλά εξελίσσονται και σε δημιουργικά άτομα και αναπτύσσονται νοητικά και ηθικοκοινωνικά (Κόφας, 1993). Μέσα από την «επαφή» με το «ωραίο» και το «κάλλος» αλλά και την εξάσκηση και διερεύνηση, ώστε να δημιουργήσουν κάτι νέο, κάτι δικό τους, προωθείται η νοητική ανάπτυξη αλλά και η ηθικοκοινωνική τους ανάπτυξη καθώς το δημιούργημά τους θα πρέπει να είναι κάτι το οποίο θα πρέπει να είναι κάτι χρήσιμο-χρηστικό, να μην προσβάλλει αλλά και να προάγει ή να υποστηρίζει ή να εξυπηρετεί ένα σκοπό.

Στόχος της, δεν είναι μόνο να πληροφορήσει, όσο και να συγκινήσει και να επηρεάσει, να επιδράσει καταλυτικά στην ψυχή του μαθητή και έτσι να διαμορφώσει αντιλήψεις και στάσεις μέσα από κατάλληλο κείμενο, το οποίο θα ανταποκρίνεται σε ανάλογο στόχο, αγγίζοντας τους στόχους μιας διαπολιτισμικής διδασκαλίας, μέσα από πρακτικές δραματοποίησης, ομαδικά παιχνίδια, εκδηλώσεις κ. ά.

Πράγματι, στο ερώτημα των συγγραφέων του βιβλίου Teaching Literature *«γιατί τα παραμύθια, οι μύθοι και οι θρύλοι είναι τόσο σημαντικά και τι*

διαφορετικό προσφέρουν στα παιδιά από ο,τιδήποτε άλλο συναντούν», αυτοί απαντούν: «Αυτό που βασικά διακρίνει τα παραμύθια, τους μύθους και τους θρύλους από την υπόλοιπη λογοτεχνία είναι ότι όλα έχουν να κάνουν με παγκόσμιες, γενικές εμπειρίες-θέματα, ιδέες και συναισθήματα που διασχίζουν τα σύνορα των πολιτισμών, των γλωσσών και των ηλικιακών ομάδων», καθιστώντας σαφή την αξία τους στην δημιουργία κλίματος διαπολιτισμικής κουλτούρας στην εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Ο εκπαιδευτικός, οφείλει να είναι καταρτισμένος με τις απαραίτητες γνώσεις και την ευαισθησία απέναντι στην ετερότητα, ώστε μέσα από το μάθημα της λογοτεχνίας να αναδειξει διαπολιτισμικές πτυχές μέσα από κατάλληλες δραστηριότητες. Το επιθυμητό αποτέλεσμα αποτελεί η ανάπτυξη μιας πολυπολιτισμικής επίγνωσης, με ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων (Γιαννίκου, Κακιώρη & Καλιακούδα, 2013; Γκόβαρης, Θεοδωροπούλου & Κοντάκος, 2007; Παλιολόγου & Ευαγγέλου, 2003).

Από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, η Ελλάδα, δεν μπορούσε να «στηρίξει» τους κατοίκους της. Η μοναδική λύση και διέξοδος αποτελούσε η ξενιτιά. Από τις πρώτες αποικίες του πρώτου ελληνικού αποικισμού, ως τους μετανάστες των δεκαετιών του 1950 και του 1960, αλλά και ως τις μέρες μας, ο πόνος του ξεριζωμού είναι ο ίδιος. Αυτός ο πόνος εκφράστηκε στο κύριο μέσο έκφρασης του λαϊκού πολιτισμού, το τραγούδι και τη λογοτεχνία (Τσελέντη, 2014). Αιτία της μετανάστευσης και τα ξενιτιάς, αποτέλεσαν οι δύσκολες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες της μεταπολεμικής Ελλάδας, η οποία είχε εκρηκτικές διαστάσεις. Η νεολαία της Ελλάδας είχε ως μοναδική λύση στα μεταπολεμικά αδιέξοδα την αβάστακτη πραγματικότητα της ξενιτιάς και η μετανάστευση εμφανίζεται τόσο ως κοινωνικό φαινόμενο, όσο και ως πολιτιστικό φαινόμενο, στα λογοτεχνικά έργα της εποχής, αλλά και στα λαϊκά τραγούδια και στον κινηματογράφο τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Η κατάσταση αυτή, αντιστράφηκε, όπου η Ελλάδα από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 άρχισε να γίνεται χώρα υποδοχής μεταναστών, ενώ τα τελευταία χρόνια με την οικονομική κρίση, οι Έλληνες άρχισαν να μεταναστεύουν πάλι σε χώρες ης Ευρώπης. Παρατηρείται λοιπόν, ένας κύκλος στην ιστορία.

Εφαρμογή στην τάξη:

Όπως ήδη έγινε σχετική αναφορά, αξιοποιήθηκε ως αφορμή το δημοτικό τραγούδι «Ξενιτεμένο μου Πουλί». Η διδασκαλία πραγματοποιήθηκε στην Α Λυκείου σε τέσσερις διδακτικές ώρες. Οι μαθητές με αφορμή το τραγούδι συγκέντρωσαν τραγούδια με παρόμοιο θέμα, τα παρουσίασαν στην τάξη, εντόπισαν την ύπαρξη κοινών συναισθημάτων και τους τρόπους που αυτά αποδίδονται ποιητικά. Ως επιδιωκόμενοι στόχοι τέθηκαν η καλλιέργεια δεξιοτήτων, οι οποίες συνδέονται με τους στόχους της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, η επαφή των μαθητών με διαφορετικά ακούσματα και η αναγνώριση της κοινής θεματολογίας, η οποία, βέβαια, αποδίδει τον κοινό βίο και προβληματισμό των λαών.

Η συνεργασία στο σχολείο αποτελεί βασικό και ουσιαστικό κομμάτι της κατάκτησης της μάθησης, καθώς μέσω των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων έχει παρατηρηθεί αύξηση των επιδόσεων των μαθητών. Οι συλλογικές δραστηριότητες κρατούν σε εγρήγορση το ενδιαφέρον των μαθητών και τα κίνητρά τους για την ενασχόληση με το γνωσιακό αντικείμενο σε υψηλό

επίπεδο (Βοσνιάδου, 2006). Κατά τη συνεργατική μάθηση, η ομαδική εργασία και συνεργασία διατρέχει όλη τη διαδικασία της μάθησης. Η βάση της συνεργατικής μάθησης είναι ο κονστрукτιβισμός. Η νέα γνώση δομείται και μετασχηματίζεται από τα παιδιά. Η μάθηση λογίζεται ως τη διαδικασία με την οποία ο μαθητής κάνει με την ενεργοποίηση των ήδη αποκτηθέντων γνωστικών δομών ή κατασκευάζοντας τις νέες γνωστικές δομές. Οι μαθητές δεν αποτελούν πια τους παθητικούς δέκτες της νέας γνώσης (Dooly, 2008). Τα τραγούδια που παρουσιάστηκαν, αξιοποιήθηκαν και μελετήθηκαν με και από τους μαθητές, προέρχονται από χώρες, όπως: η Ελλάδα, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σερβία, η Βουλγαρία, η Αλβανία, η Μολδαβία, η Γαλλία και η Ιταλία.

Η ενασχόληση των μαθητών με το θέμα της ξενιτιάς και της μετανάστευσης τους προβλημάτισε καθώς μέσα από την τέχνη, το τραγούδι και κυρίως το δημοτικό τραγούδι αντιλήφθηκαν πως είναι κοινός τόπος πολλών λαών σε διάφορες ιστορικές περιόδους. Ακολούθως η αναζήτηση παραδοσιακών τραγουδιών και η παρουσίασή τους στην τάξη αντιμετωπίστηκε με μεγάλη προθυμία από τους μαθητές καθώς ήταν για αυτούς μια επιστροφή στις ρίζες τους και την μητρική γλώσσα, στον πολιτισμό και την ιστορία του λαού τους. Επίσης τους απεγκλώβισε από στερεότυπα καθώς αντιλήφθηκαν πως η ξενιτιά και η προσφυγιά δεν αφορούν το ιστορικό παρόν και τους ίδιους μόνο αλλά είναι γενικότερο και διαχρονικό φαινόμενα από το οποίο έχουν υποφέρει και υποφέρουν πολλοί λαοί. Τέλος τους δόθηκε η ευκαιρία να παρουσιάσουν τη γλώσσα και τη μουσική του τόπου κατάγωγής τους, να μεταφράσουν στίχους και να επιστρέψουν σε ήχους, συναισθήματα και εικόνες που τους είναι περισσότερο ή λιγότερο γνώριμα, συνδέονται με βιώματα του παρελθόντος και απαλύνουν την αίσθηση του αλλότριου που ορίζει την καθημερινότητά τους.

Βιβλιογραφία

Ακριτόπουλος, Α. (1999). Ο ρόλος της ειδολογικής θεωρίας στην ερμηνεία και διδασκαλία της λογοτεχνίας. Στο Αποστολίδου, Β. & Χοντολίδου, Ελ. (Επιμ.), *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδάνος.

Αραβανής, Γ. (χ.χ.). *Η παγκοσμιοποίηση στη διαπολιτισμική διάσταση της εκπαιδευτικής διαδικασίας*. Ανάκτηση στις 28/07/2018 από: http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_synedrion_files/pr_syn/s_nay/c/2/arabanis.htm

Βοσνιάδου, Σ., (2006). *Παιδιά, σχολεία και υπολογιστές. Προοπτικές, προβλήματα και προτάσεις για την αποτελεσματικότερη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg – Σειρά Ψυχολογία.

Βροχαρίδου, Α. & Σωτηράκη, Σ. (2010). Προσέγγιση της Τέχνης με τη βοήθεια Διαδραστικού Πίνακα στο Νηπιαγωγείο. Στο Α. Τζιμογιάννης (επιμ.) Πρακτικά Εργασιών 7ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», τόμος ΙΙ, 23 – 26 Σεπτεμβρίου 2010: 529 – 536. Κόρινθος.

Γιαγκουνίδης, Π. (1995). Διαπολιτισμική Αγωγή στα νηπιαγωγεία της Ελλάδος και της Γερμανίας. *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης*.

Γιαννίκου, Α., Κακιώρη, Κ. & Καλιακούδα, Σ. (2013). *Ο/Η παιδαγωγός και η διαπολιτισμική διάσταση στα προσχολικά ιδρύματα*. Πτυχιακή εργασία. Ιωάννινα: Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας.

Γκόβαρης, Χ. (2004). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός, β' έκδοση.

Γκόβαρης, Χ., Θεοδωροπούλου, Ε., Κοντάκος, Α. (2007). *Η Παιδαγωγική Πρόκληση της Πολυπολιτισμικότητας. Ζητήματα θεωρίας και πράξης της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Ατραπός.

Γκότοβος, Α. (2003). *ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κεσίδου, Α. (2008). Διαπολιτισμική εκπαίδευση: μια εισαγωγή. ΥΠ.Ε.Π.Θ., Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (γυμνάσιο), Δ. Κ. Μαυροσκούφης (Επιμ.), *Οδηγός Επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή*. Θεσσαλονίκη.

Κόφφας, Α. (1993). *Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο. Θεωρία και πράξη*. Αθήνα.

Μάρκου, Γ. (2011). Από την αφομοίωση στη διαπολιτισμικότητα: Το στοίχημα του διαπολιτισμικού μετασχηματισμού σχολείου και

κοινωνίας. Στο: Μάρκου, Γ. & Παρθένης, Χ., (επιμ.) *Διαπολιτισμική εκπαίδευση. Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Μητακίδου, Σ. (2007). *"Να σου πω εγώ πώς θα μάθουν γράμματα"*. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο.

Μπόμπας, Χ. (1994). *Εκπαίδευση αλλοδαπών*. Αθήνα: Φόλος.

Νικολάου, Γ. (2009) *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο: Από την «ομοιογένεια στην πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολούδη, Φ. (2004). Η ανάδειξη της πολυπολιτισμικότητας – διαπολιτισμικότητας, μέσα από τους Ολυμπιακούς Αγώνες. *Σύγχρονο νηπιαγωγείο*, τεύχος 38,σελ. 6–7.

Παλιολόγου Ν. & Ευαγγέλου Ο. (2003). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση. Εκπαιδευτικές, διδακτικές και ψυχολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ατραπός.

Παπαγεωργίου, Ν. (2008). *Λογοτεχνικά Βιβλία για παιδιά & Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης.

Παπάς, Α. (2001). *Διδακτική γλώσσας και κειμένων*. Αθήνα.

Παπάς, Α. (2003). *Διδακτική της γλώσσας και των κειμένων*. Αθήνα.

Σαββαΐδου – Καμπουροπούλου, Μ., Σταμάτης, Π. & Κόνσολας, Μ. (2011). Οι «Συνθέσεις» του W. Kandinsky στην προσέγγιση γεωμετρικών εννοιών. Αυτοέκφραση και επικοινωνία στο νηπιαγωγείο. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 81: 128 – 134. Αθήνα: Δίπτυχο.

Σακκάς, Β. (2004). Η διαφορετικότητα στην εκπαίδευση. *Σύγχρονο νηπιαγωγείο*, (38), 16 – 23.

Τσελέντη, Α. (2014). *Τραγούδια και διηγήματα για την ξενιτιά*. Διδακτικό Σενάριο. Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Ανάκτηση στις 28/07/2018 από: <http://aesop.iep.edu.gr/node/22578>

Das, A. K. (1995). Rethinking multicultural counseling: Implications for counselor education. *Journal of Counseling and Development*, 74(1), 45-52.

Dooly, M. (2008). *Telecollaborative Language Learning. A guidebook to moderating intercultural collaboration online*. Bern: Peter Lang. Ανάκτηση στις 27/07/2018 από: <http://pagines.uab.cat/melindadooly/sites/pagines.uab.cat.melindadooly/files/Chpt1.pdf>

UNESCO (2000). *Appeal for the promotion of arts education and creativity at school to help construct a culture of peace*. Paris, November 3, No 99-241.

Νομοθεσία

Νόμος 1865/89, Άρθρο 7, παρ.1, (Φ.Ε.Κ. 210 τ.Α΄/28-9-89) Ίδρυση & λειτουργία στην Ελλάδα Σχολείων Παλιννοστούντων (πρώην Αποδήμων)

Νόμος 2413/96 (ΦΕΚ 124 τ. Α/17.6.1996) Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις

Νόμος 2621/98 (ΦΕΚ 136 τ. Α/23.6.1998) Τροποποίηση των άρθρων 17 παρ. 1 (αναπλήρωση συντονιστών εξωτερικού), 18 παρ. 5 (άδειες αποσπασμένων εκπ/κών), 20 παρ. 1 (επιλογή εκπ/κών για απόσπαση στο εξωτερικό), 23 παρ. 1, 2 & 12 (αποσπάσεις εκπαιδευτικών στο εξωτερικό) του Ν.2413/96 Νόμος 2640/98 (ΦΕΚ 206 τ. Α/3.9.1998) Κατάργηση του άρθρου 8 παρ. 14 (ελληνόγλωσσες εκπ/κές μονάδες του εξωτερικού που ανήκουν σε διπλωματικές αρχές) του Ν.2413/96

¹ Προεδρικό Διάταγμα, 98 (Φ.Ε.Κ 121 τ.Α΄/7-6-2007) Σύσταση θέσεων για Μουσουλμάνους δημόσιους εκπαιδευτικούς λειτουργούς των μειονοτικών δημόσιων σχολείων της Θράκης, στο: [http://6dim-
diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Ekpaidefsi_Mousoulmanopaidwn/Nomoth
esiaMousoulmanopaidwn/04m_ProedrikaDiatagmata/pd_98_2007.p
df](http://6dim-
diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Ekpaidefsi_Mousoulmanopaidwn/Nomoth
esiaMousoulmanopaidwn/04m_ProedrikaDiatagmata/pd_98_2007.p
df)